

Prelazak na zeleno europsko gospodarstvo: odgovori i inicijative država članica i socijalnih partnera

Sažetak

Uvod

Sve je uvrženije mišljenje da će promjena klime utjecati na tržište rada: na pojedine će regije, sektore, tvrtke, zanimanja i vještine negativno utjecati dok će druge vjerojatno profitirati. Socijalni partneri i vlade stoga imaju ključnu i zajedničku ulogu u olakšavanju prelaska na „zelenije gospodarstvo“. Spomenimo tek neke od inicijativa: predviđanje i promicanje vještina potrebnih za sprečavanje strukturne nezaposlenosti, podržavanje učinkovitih tehnologija i zelenih pogona te ulaganje javnih sredstava u mjere za smanjivanje opterećenosti okoliša.

Ovo izvješće ispituje odgovore i inicijative preuzete od strane nacionalnih vlada i socijalnih partnera država članica EU-a i Norveške za djelovanje u smjeru zelenijega gospodarstva i za ostvarivanje što većega potencijala stvaranja radnih mjesta ovoga novog područja. Rezultati se temelje na dokazima nacionalnih centara EIRO Europske zaklade za poboljšanje životnih i radnih uvjeta (Eurofound). Prvi je dio posvećen u prvom redu nacionalnim paketima oporavka koji uključuju ekološke aspekte. On pokazuje kako su države članice uspostavile strukture upravljanja i platforme za dvostrane i trostrane rasprave koje se bave zelenom agendom te ukazuje na sve veću osviještenost o važnosti smanjenja emisije ugljičnog dioksida (CO₂) i razvijanja alternativnih izvora energije. Opseg takvih inicijativa obuhvaća proizvodnju obnovljive energije (uključujući energiju plime i oseke, sunca i vjetra), učinkovitost energije, održivi transport, opskrbu vodom, gospodarenje otpadom i održivu poljoprivredu. U izvješću je također utvrđeno nekoliko inovativnih inicijativa koje se mogu dijeliti i širiti kao primjeri dobre prakse.

Kontekst politike

Institucije Europske unije posljednjih su godina aktivno definirale političku strategiju za zeleno gospodarstvo, koja predstavlja okvir za mjere pojedinačnih država članica.

Središnji zeleni cilj jest europska posvećenost smanjenju emisija CO₂ na 20 % nižu razinu u odnosu na 1990. i to do 2020. Europska strategija održivog razvoja utvrđuje dugoročnu strategiju, a integrirana je u mnoge druge strategije EU-a (kao što su Smjernice zapošljavanja i Socijalna agenda). Sukladno tome, većina država članica razvila je vlastite nacionalne strategije održivog razvoja. Europski plan oporavka, koji su potvrdili čelnici država i vlada u prosincu 2008., postavio je strateški cilj ubrzanog prelaska na gospodarstvo s niskim emisijama ugljika. Nedavno, Europska komisija je izrazila svoj stav u Bijeloj knjizi, izdanoj u travnju 2009., pod nazivom „Prilagodba na klimatske promjene: u smjeru europskog okvira djelovanja“. Na multinacionalnoj razini, „Inicijativa zelenih radnih mjesta“ tripartitna je politička poruka poslodavaca, sindikata i vlada kojom se promiču okolišno održiva radna mjesta i razvoj u svijetu suočenim s klimatskim promjenama.

Glavni zaključci

Dok, ukupno gledajući, izvješće ukazuje na aktivnost vlada i socijalnih partnera u mnogim zemljama u pokušaju promidžbe „zelene agende“ razina angažiranosti, mobilizacije i postojanja upravljačkih struktura te struktura za zajedničke rasprave varira. Isto vrijedi za percepciju „zelenog“ u Europi (npr. nuklearna energija, odlaganje automobila, ekološki uzgoj).

Jedna od glavnih inicijativa koju su mnoge nacionalne vlade uvele u posljednjih nekoliko godina jest shema pružanja financijski poticaja za odlaganje starijih automobila. No, mnogo se polemiziralo o okolišnim postignućima takvih shema i o tome podržavaju li one više automobilsku industriju, nego što promiču zelenu agendu.

U nekim je državama članicama recesija izbacila s dnevnog reda ekološke teme, dok su druge svojim

paketima oporavka promicale prelazak na gospodarstvo s niskim emisijama ugljika. Dobar je primjer prakse zelenog kolektivnog sporazuma kao dijela belgijskog plana oporavka „ekoček“: dodatak plaći koji se pod određenim okolnostima ostvaruje oslobođanjem od socijalnih davanja, a kojime se želi potaknuti kupovina ekološke i održive robe široke potrošnje. Takvi se ekočekovi smatraju bonusom poslodavca, no u praksi oni se koriste u postupku kolektivnog pregovaranja kako bi se indirektno doskočilo sindikalnim zahtjevima u pogledu plaća nuđenjem takvih „blagih“ povišica. Od poreznih oslobođenja imaju koristi i poslodavci i radnici.

Sljedeći ilustrativni primjer jest kolektivni sporazum koji su potpisali talijanski socijalni partneri i uprava temeljem kojeg će se prodajom Electroluxove tvornice u Scandicciju Anglo-američkom investicijskom fondu, umjesto malih hladnjaka, proizvodnja preusmjeriti na solarne ploče i vjetrokaze. Sporazumom je predviđeno da će do 2010. pogon zapošljavati bar 370 od 450 djelatnika koji su ondje trenutno zaposleni.

Socijalni partneri diljem Europe uključeni su u različite akcije - uključujući objavu izjava o politici, organizaciju konferencija i radionica o ekološkim pitanjima te osmišljanje programa stručne izobrazbe koji bi članovima omogućili usvajanje potrebnih vještina. U pojedinim zemljama u kojima su socijalni partneri manje aktivni, inicijative često vode nevladine organizacije. Razlike su vidljive u pristupima predstavnika poslodavaca i zaposlenika, gdje su poslodavci usredotočeniji na zadržavanje konkurentnosti u uvjetima zelenog gospodarstva. Mjere poslodavaca također su često vođene problemima usklađenosti, osobito s okolišnim zakonodavstvom. Nadalje, inicijative poslodavaca na području okoliša često su ugrađene u opće korporativne strategije društvene odgovornosti. Za razliku od njih, sindikalne organizacije često poduzimaju inicijative u vidu lobiranja i kampanja čija su ciljna skupina vlade i poslovna zajednica.

Nedostatak vještina je problem koji se isticao na europskoj razini, ali i u određenim zemljama. Kako bi se premostio taj jaz, socijalni partneri Velike Britanije, osobito na strani poslodavaca, aktivno su uključeni u promidžbu strategija za podizanje razine osposobljenosti koju zahtijeva zeleno gospodarstvo.

U Italiji sveučilišta i privatni pružatelji usluga stručne izobrazbe razvijaju tečajeve namijenjene razvijanju vještina koje će trebati radnicima u budućem zelenom gospodarstvu.

Politički putokazi

- Vlade, sindikati, poslodavci i drugi dionici diljem Europe uglavnom se slažu da zeleno gospodarstvo ima potencijal stvoriti značajan broj radnih mjesta u budućnosti. Jedan od glavnih izazova jest kako upregnuti potencijal ovoga područja i iskoristiti ga za oživljavanje gospodarstava koja pate od nedavne gospodarske krize.
- Uz samo nekoliko iznimaka, kada je posrijedi razina uključenosti i mobiliziranosti socijalnih partnera i vlada te sadržaj inicijativa, izvještaj pokazuje jasnu podjelu na istok i zapad te, premda u nešto manjoj mjeri, na jug i sjever što odražava različitosti u pogledu nacionalnih popisa prioriteta.
- Belgijski ekoček i talijanski slučaj restrukturiranja dobri su primjeri načina na koji socijalni partneri mogu utjecati na tranzicijski proces i potaknuti ga svojim tradicionalnim sredstvima kolektivnog pregovaranja i sporazuma.
- Također se očekuje da će zelena agenda preoblikovati sadržaj i oblik socijalnog dijaloga. Moguće je da će doći do preoblikovanja glavnih aktera i procesa socijalnog dijaloga. Istodobno može doći do stvaranja novih procesa i struktura u cilju raspravljanja o nastalim problemima zapošljavanja povezanim sa zelenim gospodarstvom u razvoju.
- Neophodno je dugoročno sagledati problem budući da zelena ekonomija nije brzinsko rješenje koje će zemljama pomoći kratkoročno. Za prelazak na alternativne izvore energije i ograničavanje emisija CO₂, uz zadržavanje konkurentnosti gospodarstava i stručne osposobljenosti radnika, potrebno je pažljivo i dugoročno planiranje te čvrst politički okvir. Politika EU-a u tom procesu može odigrati ulogu katalizatora.

Dodatne informacije

Izvešće *Prelazak na zeleno europsko gospodarstvo: odgovori i inicijative država članica i socijalnih partnera* dostupno je na adresi: <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef0972.htm>

Christine Aumayr, službenica Ureda za istraživanje
cau@eurofound.europa.eu